

ЮГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ „НЕОФИТ РИЛСКИ“ БЛАГОЕВГРАД

СТАНОВИЩЕ

От: доц. д-р Гургана Илиева Михайлова-Борисова, Университет за национално и световно стопанство; научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“

Относно: дисертационен труд за присъждане на образователна и научна степен „доктор“ по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“ в Югозападен университет „Неофит Рилски“.

Автор на дисертационния труд: Биляна Ташева
Тема на дисертационния труд: Въздействие на кризисните състояния върху основни показатели за дейността на банковата система на Република Северна Македония
Научен ръководител: доц. д-р Елена Ставрова

Основание за представяне на становището: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед № 2907/06.12.2024 г. на Ректора на Югозападен Университет „Неофит Рилски“ – проф. д-р Николай Марин.

I. Информация за дисертанта

Биляна Ташева се е обучавала по докторска програма към катедра „Финанси и отчетност“ на Югозападен университет „Неофит Рилски“ по научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“. Обучението е осъществено в редовна форма на обучение.

Докторантката Биляна Ташева е завършила магистърска степен по специалност „Финанси“ в Югозападен университет „Неофит Рилски“ преди да стане докторант към катедра „Финанси и отчетност“. Практическият ѝ опит се свързва с правото. Последната ѝ работа, която изпълнява и до момента, е адвокат по гражданско право, наказателно право, търговско право.

II. Обща характеристика на представения дисертационен труд

Дисертационният труд има изключително актуално звучене, предви на това, че финансовата система и в частност банковата система, има водеща роля в икономиките, допринасяйки за по-доброто и устойчиво икономическо развитие на страните. Кризисните процеси през последните две десетилетия още повече изискват

да се анализира и оценява ролята на банковия сектор за развитието на икономиката, за да може управляващите по-бързо да изведат страните от постоянните и периодични спадове на икономиката, предизвикани от кризи от различно естество.

Дисертацията е структурирана в 5 глави и използвана литература, като първа глава се свързва с увода на дисертационния труд, а в последната глава се представят изводите от проведеното изследване и се дават препоръки. Обемът на труда е 199 страници, от които същинската част е 191 страници. Използвани са 66 фигури и 22 таблици.

В първа глава /увода/ са ясно формулирани обекта, предмета, целта и задачите на дисертационния труд, както и използваната методология. Докторантката дефинира три хипотези, които се стреми да докаже в хода на изследването си, а именно: „Хипотеза 1: Съществува положителна корелация между показателите за развитие на банковата система и темпа на икономически растеж.; Хипотеза 2: Икономическият растеж и финансовото посредничество на банките са двупосочно причинно-следствено свързани.; Хипотеза 3: Централната банка има ключова роля за смекчаване на въздействието на кризите и за осигуряване на финансов и икономически растеж.“

Във втора глава „Теоретичен анализ и литературен преглед“ Биляна Ташева представя и анализира вижданията на отделните икономически школи относно ролята на банките за икономическото развитие на страните. Преди да премине към изследване и доказване на дефинираните хипотези в следващите глави на дисертационния труд, докторантката се спира на представяне на банковата система в Република Северна Македония като основно посредническо звено в страната, анализира структурата и представя основните показатели за анализ на банковата система. Представена е и ролята на централната банка на Република Северна Македония като основен паричен и емисионен институт, отговорен за провеждането на паричната политика на страната в условията на паричен режим на инфлационно таргетиране. Разгледани и анализирани са инструментите на паричната политика на централната банка на Република Северна Македония.

В трета глава „Емпирично изследване“ на дисертационния труд се представя методологията на изследването като се набляга на изясняване на тестовете, които ще се използват чрез прилагане на софтуер E-views 11, оценявания модел, дефиниране на ограниченията на изследването, касаещи предимно периода и използваните данни. Направен е и анализ на определени показатели за банковата система като динамика на активите, кредитите, депозитите, лихвените проценти, структурата на балансите, финансовите резултати на банките, както и анализ на състоянието на местната икономика по набор от показатели като икономически растеж и инфлация. Анализът спомага да се види до колко централната банка и правителството успяват да подпомогнат икономиката при възстановяването ѝ при пандемията с COVID-19. Изследвана е и причинно-следствената връзка между развитието на финансовото посредничество на банките и икономическия растеж в страната като се доказва съществуването на такава по отношение на определени показатели.

В четвърта глава „Анализ на данните, получени от изследването“ на дисертационния труд е наблегнато на резултатите от оценявания модел, основан на векторния авторегресионен модел (VAR модел).

В пета глава /заключението/ са представени основните изводи от проведеното емпирично изследване. Стига се до изводите, че съществува причинно-следствена връзка между развитието на банковата система в Република Северна Македония и икономическия растеж като връзката е положителна и се проявява между показатели за измерване на финансовото развитие като кредити, депозити като дял от БВП,

сътношението кредити към депозити, и икономическия растеж. Доказва се, че при изменение на кредитите, предоставяни на нефинансовите предприятия, се стига до по-съществено положително влияние върху икономическия растеж. Ролята на централната банка на Република Северна Македония също се оказва водеща в овладяването на кризисните процеси в страната.

Биляна Ташева използва 104 източници на информация, които са само на английски език. Счита, че докторантката се е запознала с достатъчно източници, които и помагат да реализира и защитити и дефинираните от нея хипотези.

Прави впечатление, че докторантката умело си служи с иконометричните методи, както и с методите на анализ и синтез, поради което счита, че се е получило качествено и изчерпателно дисертационно изследване, имащо своите научни и научно-приложни приноси.

III. Оценка на научните и научно-приложни приноси

В дисертационния труд се открояват научни и научно-приложни приноси, по-съществените от които са:

- Обогаляване на икономическата литература с извършения анализ при прегеда на литературата за ролята на банките за икономическото развитие на страните.
- Използване и анализиране на богата статистическа информация за развитието на банковата система в Република Северна Македония и за макроикономическото представяне на страната по линия на икономическия растеж и инфлацията.
- Изследване на причинно-следствената връзка между развитието на банковата система и икономическия растеж чрез използване на няколко показателя за финансовото посредничество като: депозити като дял от БВП, кредити като дял от БВП, съотношението кредити към депозити, активи на банковата система към БВП.
- Оценяване на собствен модел, основан на векторния авторегресионен модел (VAR модели), за целите на оценяване на връзката между развитието на банковата система и икономическия растеж в реално изражение в Република Северна Македония и за целите на проследяване на динамичните връзки между променливите.
- Извеждане на определени препоръки, свързани с предприемането на икономически и парични мерки, за целите на постигането на по-устойчиви нива на икономически растеж в Република Северна Македония.

IV. Оценка на автореферата и публикациите по дисертацията

Авторефератът отразява коректно и накратко съдържанието на дисертационния труд. Прави впечатление, че не са посочени приносите в автореферата. В същото време в автореферата са посочени по-малко статии /2 публикации/, отколкото тя има в приложения Списък с публикации /3 публикации/. Биляна Ташева има 3 статии в списания с научно рецензиране / 1 статия в списание „Economics and Management“ и 2 статии в списание „Entrepreneurship/, с което изпълнява минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“.

V. Критични бележки и препоръки

Според мен е необходимо в автореферата да се изложат дефинираните научни и научно-приложни приноси, които се откриват в реализираното дисертационно изследване.

Предвид на изследването в дисертационния труд на ролята на централната банка на Република Северна Македония за овладяване на кризисните периоди в икономиката бих искала да задам следния въпрос:

Справя ли се централната банка на Република Северна Македония с овладяването на ускоряващата се инфлация, стартираща от средата на 2022 година, и какви мерки предприема в тази посока?

VI. Заключение

Дисертационният труд на Биляна Ташева на тема „Въздействие на кризисните състояния върху основни показатели за дейността на банковата система на Република Северна Македония“ е на актуална тема и притежава редица достойнства, и има научни и научно-приложни приноси. Предвид на това, че дисертационният труд е завършено и качествено изследване с редица приноси считам, че Биляна Ташева заслужава да ѝ бъде присъдена образователната и научна степен „доктор“ по професионално направление 3.8 „Икономика“, научна специалност „Финанси, парично обръщение, кредит и застраховка“.

16 януари 2025 г.
гр. София

Член на журито:

(доц. д-р Гергана Михайлова-Борисова)

ЈУГОЗАПАДЕН УНИВЕРСИТЕТ ·НЕОФИТ РИЛСКИ· БЛАГОЕВГРАД

ОПИНИОН

By: Assoc. Prof. Dr. Gergana Ilieva Mihaylova-Borisova, University of National and World Economy; scientific specialty "Finance, Money in Circulation, Credit and Insurance"

Subject: Dissertation for the award of the educational and scientific degree "Doctor" in Finance, Money in Circulation, Credit and Insurance at the Southwest University "Neofit Rilski"

Author of the dissertation: Bilyana Tasheva
Theme of the dissertation: Impact of crisis on key performance indicators of the banking system in the Republic of North Macedonia
Scientific supervisor: Assoc. Prof. Elena Stavrova, PhD

Reason for submitting the opinion: participation in the composition of the scientific jury for the defense of the dissertation according to the Order № 2907/06.12.2024 of the Rector of Southwest University "Neofit Rilski" - Prof. Dr. Nikolay Marin.

I. Information about the PhD student

Bilyana Tasheva studied in the doctoral program at the Department of Finance and Accounting of Southwestern University "Neofit Rilski" in the scientific specialty "Finance, money in circulation, credit and insurance". The education is carried out in the full-time form.

The PhD student Bilyana Tasheva graduated with a Master's degree in Finance at Southwestern University "Neofit Rilski" before becoming a PhD student at the Department of Finance and Accounting. Her practical experience is related to law. Her most recent work, which she is still doing, is a double in civil law, criminal law, commercial law.

II. General Characteristics of the Presented Dissertation

The dissertation has a very topical sound, foreseeing that the financial system, and in particular the banking system, plays a leading role in economies, contributing to the better and sustainable economic development of countries. The crisis processes of the last two decades make it all the more necessary to analyse and evaluate the role of the banking sector in the development of the economy, so that the government can more quickly bring countries out of the constant and periodic downturns of the economy caused by crises of various natures.

The dissertation is structured in 5 chapters and literature used, the first chapter is linked to the introduction of the dissertation and the last chapter presents the conclusions of the research and provides recommendations. The volume of the thesis is 199 pages, of which the substantive part is 191 pages. 66 figures and 22 tables are used.

The first chapter /introduction/ clearly formulates the object, subject, aim and objectives of the thesis, as well as the methodology used. The doctoral candidate defines three hypotheses, which she seeks to prove in the course of her research, namely: "Hypothesis 1: There is a positive correlation between the development indicators of the banking system and the rate of economic growth; Hypothesis 2: Economic growth and financial intermediation of banks are bidirectionally causally related; Hypothesis 3: The central bank has a key role in mitigating the impact of crises and in ensuring financial and economic growth."

In the second chapter "Theoretical Analysis and Literature Review" Bilyana Tasheva presents and analyses the views of different economic schools on the role of banks in the economic development of countries. Before proceeding to the research and proof of the defined hypotheses in the following chapters of the dissertation, the PhD student discusses the presentation of the banking system in the Republic of North Macedonia as the main intermediary unit in the country, analyses the structure and presents the main indicators for the analysis of the banking system. She also presents the role of the Central Bank of the Republic of North Macedonia as the main monetary and issuing institution, responsible for the conduct of the country's monetary policy under a monetary regime of inflation targeting. The monetary policy instruments of the Central Bank of the Republic of North Macedonia are examined and analyzed.

The chapter three "Empirical Research" of the dissertation presents the methodology of the study by emphasizing on clarifying the tests to be used by applying E-views 11 software, the model to be evaluated, defining the limitations of the study mainly concerning the period and data used. An analysis of certain indicators of the banking system such as the dynamics of assets, loans, deposits, interest rates, the structure of balance sheets, the financial performance of banks, as well as an analysis of the state of the local economy on a set of indicators such as economic growth and inflation is also made. The analysis helps to see how well the central bank and the government have been able to support the economy in its recovery in the COVID-19 pandemic. The causal relationship between the development of financial intermediation by banks and economic growth in the country is also examined by demonstrating the existence of such a relationship with respect to certain indicators.

Chapter four "Analysis of the data obtained from the study" of the dissertation emphasizes the results of the estimated model based on the vector autoregressive model (VAR model).

In chapter five /the conclusion/ the main conclusions of the empirical study are presented. It is concluded that there is a causal relationship between the development of the banking system in the Republic of North Macedonia and economic growth and the relationship is positive and is manifested between indicators measuring financial development such as loans, deposits as a share of GDP, loan-to-deposit ratio, and economic growth. It is shown that a change in credit extended to non-financial enterprises leads to a more significant positive impact on economic growth. The role of the central bank of the Republic of North Macedonia also appears to be leading in containing the crisis processes in the country.

Bilyana Tasheva uses 104 sources of information that are only in English. I believe that the PhD student has familiarized herself with enough sources that help her to realize and defend her defined hypotheses.

It is noteworthy that the PhD student skillfully uses econometric methods, as well as the methods of analysis and synthesis, which is why I believe that a qualitative and

comprehensive dissertation research has been obtained, which has its scientific and applied contributions.

III. Evaluation of scientific and applied contributions

The dissertation work highlights scientific and applied contributions, the most significant of which are:

- Enriching the economic literature with the analysis carried out in the literature review on the role of banks in the economic development of countries.

- Use and analysis of rich statistical information on the development of the banking system in the Republic of North Macedonia and on the macroeconomic performance of the country in terms of economic growth and inflation.

- Investigating the causal relationship between the development of the banking system and economic growth by using several indicators of financial intermediation such as: deposits as a share of GDP, loans as a share of GDP, loans to deposits ratio, banking system assets to GDP.

- Estimation of a proprietary model based on the vector autoregressive model (VAR models) for the purpose of estimating the relationship between banking system development and economic growth in real terms in the Republic of North Macedonia and for the purpose of tracing dynamic relationships between variables.

- To derive certain recommendations related to the economic and monetary measures to be taken for the purpose of achieving more sustainable levels of economic growth in the Republic of North Macedonia.

IV. Evaluation of the abstract and publications on the dissertation

The abstract reflects correctly and concisely the content of the thesis. It is noteworthy that the contributions are not mentioned in the abstract. At the same time, the abstract lists fewer articles /2 publications/ than it has in the attached List of publications /3 publications/. Bilyana Tasheva has 3 articles in peer-reviewed journals / 1 article in the journal "Economics and Management" and 2 articles in the journal "Entrepreneurship/, which fulfils the minimum national requirements for the acquisition of the educational and scientific degree "PhD".

V. Critical comments and recommendations

In my opinion, it is necessary to state in the abstract the defined scientific and applied contributions that are found in the realized dissertation research.

In view of the research in the dissertation on the role of the Central Bank of the Republic of North Macedonia in managing the crisis periods in the economy, I would like to ask the following question:

Is the Central Bank of the Republic of North Macedonia coping with the containment of the accelerating inflation starting from mid-2022 and what measures is it taking in this direction?

VI. Conclusion

Bilyana Tasheva's dissertation on "The Impact of Crisis on Key Performance Indicators of the Banking System of the Republic of North Macedonia" is on a topical subject and has a number of scientific and applied contributions. Given that the dissertation is a complete and qualitative study with a number of contributions, I believe that Bilyana Tasheva deserves to be awarded the degree of Doctor of Education and Science in the professional field 3.8 "Economics", scientific specialty "Finance, monetary in circulation, credit and insurance".

January 17, 2025
Sofia

Member of the jury:

*(Assoc. Prof. Gergana Mihaylova-Borisova,
PhD)*